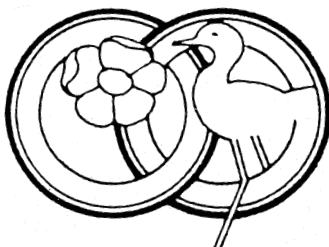

OBSERVATIE

tweemaandelijks contactorgaan van

Jaargang 37 (2010) nr. 2

In dit nummer:

- Plantencursus beginners
door Jan Hermans 2
- Voorjaarsexcursie naar het Savelsbos op 18 april
door Jan Hermans 3
- Wind en geluiden
door Tom Storcken 7
- Vogelcursus 2010
door Lei Hulbosch 11
- Dialezing Limburgse vogels door Dhr. O. Plantema
door Lei Hulbosch 13
- IJzerenbos en park Millen
door Tom Storcken 14
- Verhaal over de vogelcursus 2009
door Leo Koster 18

PLANTENCURSUS BEGINNERS 2010

door Jan Hermans

In 2010 organiseert Landschapsvereniging De Kringloop op de beginnerscursus van 2009 weer een vervolg.

Het cursusmateriaal voor de beginnerscursus 2010 is een voortzetting op de reeds eerder in 2008 en 2009 uitgegeven cursusboekjes. In het boekje voor 2010 worden weer een groot aantal "nieuwe" planten voorgesteld. Ook ontvangen de deelnemers een apart determinatieboekje gebaseerd op de laatste druk van de Heimans en Thijsse-flora. De beginnerscursus zal veel aandacht aan het determineren besteden, waarbij in twee binnenbijeenkomsten de verschillende, noodzakelijke botanische basisbegrippen worden duidelijk gemaakt en geoefend. De cursus wordt gegeven door de heren J. Hannen, R. Knops en J. Hermans.

De data voor de beginnerscursus planten zijn als volgt:

Vrijdagavond 28 mei:
introductieavond

beginnerscursus planten. De avond begint om 19.30 uur. ot aan de pauze (20.45 uur) vertellen J. Hannen en R. Knops over een aantal botanische begrippen en op welke manier het cursusboekje gebruikt kan worden. Na de pauze gaan we aan de slag met determineren. De avond duurt tot 22.00 uur en vindt plaats in de gemeenschapsruimte van Basisschool Triangel, Linnerhof 36 te Linne.

Zondagmorgen 30 mei:

Excursie naar landgoed Hoosden bij St.Odiliënberg. Gestart wordt om 9.00 uur van het kerkplein te St.Odiliënberg. De excursie duurt tot 12.00 uur.

Zondagmorgen 20 juni:

Excursie langs de dijken van het Julianakanaal tussen Echt en Maasbracht. Vertrek om 9.00 uur vanaf de parkeerplaats bij Steenhandel Michel Oprey te Echt (gemakkelijk te bereiken via de afrit naar Echt vanaf de A2). De excursie duurt tot 12.00 uur.

Vrijdagavond 2 juli:

Binnenbijeenkomst om het determineren te oefenen. De bijeenkomst begint om 19.30 uur en duurt tot 22.00 uur. Plaats: Basisschool Triangel, Linnerhof 36 te Linne.

Zaterdagmorgen 3 juli:

Afsluitende excursie nabij Schre-venhof. Tijdens deze ochtend besteden we vooral aandacht aan planten die op akkers en ruderaal plekken groeien. Start om 9.00 uur bij het kerkhof van St.Joost. de excursie duurt tot 12.00 uur.

De kosten voor de beginners-cursus bedragen 10 Euro voor

leden van de Kringloop. Niet-leden betalen 15 Euro. Leden van de Kringloop hebben voorrang met betrekking tot deelname aan deze cursus.

U bent pas als definitieve deelnemer geregistreerd wanneer het cursusgeld is overgemaakt. De penningmeester stelt het zeer op prijs wanneer U aangeeft "Planten beginners 2010"

Het voorkomt extra uitzoeken, voor welke cursus het geld bestemd is.

Het maximale aantal deelnemers voor de plantencursus beginners bedraagt 40. Aanmelden kan tot zondag 23 mei.

VOORJAARSEXCURSIE NAAR HET SAVELSBOS OP ZONDAGMORGEN 18 APRIL

door Jan Hermans

Het Savelsbos is een van de bekendste loofbossen van Nederland. Als een typisch hellingbos is dit gebied in het voorjaar bij uitstek geschikt om kennis te maken met de rijke voorjaarsflora van deze streek. De excursie start om 9.00 uur in Rijkholt. We

komen samen bij café Riekelt (Kaffee Riekelt) gelegen langs de Rijksweg die Gronsveld met Rijkholt verbindt. De café ligt op de hoek Kasteelstraat/Rijksweg. Tegenover dit café ligt een parkeergelegenheid.

De excursie duurt tot 12.00 uur.

Daslook

De excursie staat onder leiding van de heren J. Hannen en J. Hermans.

De oostelijke Maasdalhelling tussen Maastricht en Eijsden staat bekend om de gesloten hellingbossen, die een steile overgang aanduiden tussen de Maas en de hooggelegen plateaugebieden rond St. Geertruid, Eckelrade en Cadier-en-Keer. Oorspronkelijk werd alleen het bos tussen Gronsveld en Eckelrade aangeduid als Savelsbos. Later is dezelfde naam aan het hele boscomplex toegekend, een historische dwaling die afbreuk doet aan de afzonderlijke gebieden.

De zichtbare bodem bestaat uit kalksteen, grind en leem. Kalksteen is ontstaan door een miljoenen jaren durende opstapeling van kalkhoudende overblijfselen van zeedieren. Zo heeft zich in het Boven-Krijt (65-144 miljoen jaar geleden) een dik pak-

ket kalksteen gevormd. De oudste lagen dagzomen ten zuiden van Rijckholt en behoren tot de zogenaamde Formatie van Gulpen. De kalksteen ten noorden van Rijckholt is geler en maakt deel uit van de Formatie van Maastricht.

De flora in het Savelsbos maakt deel uit van één plantengeografisch district, het Zuid-Limburgs district. Behalve veel kalkminnende planten is het vooral de bosflora die het Zuid-Limburgs district onderscheidt van andere gebieden. De kalkminnende soorten staan vooral op de hellingen. Echte kalkmijdende planten groeien langs de plateau-randen en bij voormalige grind-groeven.

De oude loofbossen, of beter gezegd de locaties met relatief oud loofbos, bestaan vrijwel allemaal uit hellingbos. Opvallend is de relatie tussen oude bos-

locaties en de aanwezigheid van sommige planten zoals Grote en Ruige veldbies, Eenbes, Bosbingelkruid en Lelietje-van-dalen. Op plaatsen waar het Lelietje-van-dalen massaal voorkomt en waar ook Bosanemoon, Grote en Ruige veldbies en Witte klaverzuring groeien, heeft men te maken met een overgangsvegetatie tussen een Wintereiken- en een Gierstgras-Beukenbos. Het Wintereiken-Beukenbos wordt, bij afwezigheid van Wintereiken en Beuken, gekenmerkt door het voorkomen van Adelaarsvaren, Valse salie en Wilde kamperfoelie. Dit bostype vinden we op de plateaus waar de droge, kalkarme tot zure bodem betrekkelijk weinig voedingsstoffen bevat. Hellingafwaarts verandert het beeld. De bodem is er vochtiger en bevat meer kalk en voedingsstoffen. Het soortenarme Wintereiken-Beukenbos maakt plaats voor het Gierstgras-Beukenbos, een vegetatie waarin naast het naamgevend Bos-gierstgras tevens Bleeksporig bosviooltje, Bosanemoon, Gewone salomonszegel, Groot-bloemmuur, Schaduwgras, Lelietje-van-dalen en Witte klaverzuring gezamenlijk optreden. Op de vochtigste plekken groeit dan Wijfjesvaren.

De oostelijke Maasdalhelling dankt haar bekendheid aan de hellingbossen op kalkrijke bodem. In de eerste plaats gaat het daarbij om het Parelgras-Beukenbos. Ook onderaan de hellingen waar door erosie een mengsel van afgespoelde leem en kalkrijk hellingpuin (colluvium genoemd) is ontstaan, kan het Parelgras-Beukenbos worden aangetroffen. De naam van dit bos is afgeleid van Eenbloemig parelgras. Andere kenmerkende soorten in dit type bos zijn Bosroos, Bosbingelkruid, heekruid, lievevrouwebedstro en Ruig klokje. Het grootste deel van de in het voorjaar met Daslook bedekte hellingen wordt ook tot het Parelgras-Beukenbos gerekend. Daslook houdt van een vochtige, kalkrijke en sterk lemige bodem. De bodemvochtigheid is maatgevend voor zijn groeiplaatsen, waarbinnen de kalkrijkdom vervolgens bepaalt hoe massaal Daslook optreedt. Daslook en dassen hebben weinig met elkaar te maken. Toch vertonen Daslook en dassen een overeenkomst: beide zijn beschermd en beide leven een groot deel van het jaar onder de grond. De Daslook is alleen in het voorjaar enkele weken te zien. Kort nadat de fris-

groene bladeren te voorschijn komen, ontwikkelen alle planten vrijwel tegelijkertijd bloeiwijzen. In het bos hangt dan een penetrante uiengeur. Na de bloei verwelkt Daslook zeer snel.

In het Parelgras-Beukenbos vinden we ook talrijke plantensoorten die ook in andere hellingbostypen voorkomen zoals Bosanemoon, Bosgierstgras, Eenbes, Boszegge, Gele dovenetel, Gevlekte aronskelk, Gulden boterbloem, Mannetjesvaren, Muskuskruid, Slanke sleutelbloem en Witte klaverzuring. Plaatselijk

wordt de bodem bijna geheel bedekt door een tapijt van Klimop. Net als in het Gierstgras-Beukenbos groeit hier ook op vochtige plaatsen Wijfjesvaren, vaak vergezeld door Ruwe smele, Boskortsteel, groot heksenkruid en Zwartblauwe rapunzel. Zeer bijzonder is de aanwezigheid van Amandelwolfsmelk, die in Zuid-Limburg van nature beperkt is tot de oostelijke Maasdalhelling. Deze bijzondere plant houdt van een open bosstructuur, die door periodiek kappen van bomen en struiken in stand wordt gehouden.

Een ander bostype dat op een kalkrijke bodem voorkomt, is het Kalk-Beukenbos, dat veel overeenkomsten vertoont met het Parelgras-Beukenbos en kalkrijke struwelen. Vrijwel alle kenmerkende soorten in de kruidlaag komen overeen met soorten uit bosranden en struwelen: Bosroos, Gulden boterbloem, Ruig hertshooi, Ruig viooltje, Vingerzegge, Zeegroene zegge en in de struiklaag door Bosroos, Wilde liguster, Zuurbes en de zeer zeldzame Gele kornoelje. Het Kalk-Beukenbos is veel minder algemeen dan het Parelgras-Beukenbos. Het komt sporadisch

voor op steile en zeer warme hellingen.

Tijdens deze ochtendexcursie zult U een goed beeld krijgen van de verschillende bostypen.

Afhankelijk van hoe het voorjaar zich dit jaar ontwikkelt, zult U op 18 april kunnen genieten van een

groot scala aan interessante voorjaarsbloemen. Neem dus fototoestel en verrekijker mee, want ook voor vogels zijn deze hellingbossen interessant.

Reserveer alvast deze datum!

WIND EN GELUIDEN

door Tom Storcken

Het is eind november, een stormachtige dag met af en toe felle bui maar ook een zonnetje die zich af en toe laat zien en voelen. Toch maar er op uit, richting bos tussen Nieuwstadt en Susteren. Op weg er naar toe kom ik langs een paar huizen waar het een kabaal van jewelste is. Een deel van de tuinen is afgemaakt met mooie dichte heggen waar zeker 15 huismussen een behoorlijk kabaal maken. Wat de oorzaak is kan ik natuurlijk niet weten maar dat er wat aan de hand is dat is duidelijk te horen. Het zal wel zo zijn dat de jongere vogels wat te brutaal waren en nu terechtgewezen worden. De volwassen Heggemus heeft een grijze kop met bruine veertjes rond kruin en oorstreek. De snavel is een beetje

spits. De bovendelen zijn mooi bruin met hier en daar zwart gestreept. De onderkant is grijsig. Hier kun je in ieder geval niet merken dat de Huismus in aantal op zijn retour is. Het heeft natuurlijk ook te maken dat in deze buurt nog genoeg heggen en andere schuilhoekjes voor deze vogels zijn. Het is toch altijd weer leuk om naar de drukke geluiden te luisteren en het heen en weer gevlieg en gehip te bekijken. Verder langs het woonwagenkampje loop ik richting de Vloedgraaf waar de nieuwe spoorbrug voor verbetering van de waterafvoer er al ligt en waar nu begonnen wordt met het werk voor een nieuwe wandel- en fietsbrug over de beek. Onder de nieuwe spoorbrug wordt een

deel gereserveerd voor een faunapassage, waarvoor de doorgang tot nu toe afgesloten was door de oude nauwe spoor-tunnel. Aan beide kanten kun je nu al de contouren hiervan zien. Maar het zal nog wel tot de zomer 2010 duren voor dat alles gereed is. Als ik even naar rechts kijk, richting boerderij Jongen, rent er een vrouwtjes Fazant over het veld. Even verderop vliegt ze met veel klapperend vleugelkabaal weg richting bosrand. Het is niet echt een vogel om veel te vliegen. Aan de andere kant van het veld vliegen drie Fazanthenen met luid kabaal naar de andere kant van het veld. De herdershond die rondloopt bij de bouw van de nieuwe brug slaat aan. Er is duidelijk ergens onraad maar ik kan niet zien wat. Via de vernieuwde spoorwegovergang die nu alleen nog maar

toegankelijk is voor fietsers en wandelaars loop ik het bos in. Hier wordt ik verwelkomd door het geschreeuw en gekrijs van twee Gaaien die achter elkaar aan zitten. Ze vliegen

van boom naar boom en maken een flinke herrie, zodanig dat er voor de rest niets meer te horen is. Toch altijd weer een mooie vogel om te zien alleen het geluid dat echt door-dringend is heeft niets te maken met mooie zang. Maar ja, dat hoort er nu eenmaal bij.

Het wordt donkerder in het bos door behoorlijk grijze wolken en het gaat steeds heviger waaien en even later regent het dan ook met daarbij hevige windstoten. Gelukkig ben ik in het Hout vlakbij een schuilhutje waar ik dan ook maar naar toe ren.

Als je daar zo zit en niets anders te doen hebt dan wat rond te kijken en maar luisteren gaat je op= vallen dat er nog meer geluiden zijn.

Door de hevige windstoten beginnen de boomstammen en takken zich steeds meer te

bewegen. De wind fluit werkelijk door de bomen. Door dat er bijna geen blad meer aan de bomen zit kun je zien hoe zelfs enkele stammen bovenin tegen elkaar beginnen te slaan en langs en elkaar heen schuren. Het begint een spel te worden van allerlei soorten geluiden van tegen elkaar slaande bomen, langs elkaar heen schurende stammen. Er zit een bepaald ritme in dat pas op zijn hevigst is als de windstoten weer even zijn gaan liggen: er zit een zeker na-ijl effect in. Als je goed gaat luisteren zou je er zelfs een soort orgelspel uit kunnen halen. In ieder geval is het mooi als je toch niets anders te doen hebt dan afwachten tot de regen voorbij is. Toch hoor ik daar tussendoor nog het geluid van de "lach" van de Groene Specht. Hij trekt zich dus niets aan van de regen en wind en gaat door met wat hij/zij dan ook aan het doen is.

Op een paar meter van de schuilhut zit een Roodborstje op een takje laag bij de grond. Ik hoor zijn tik-tik-tik en heb al weer een geluid erbij. Als het zo doorgaat heb ik dadelijk een orkest rondom mij zitten.

Vlakbij het schuilhutje zijn nog restanten zichtbaar van enkele paddestoelen. Die hebben natuurlijk door het natte weer goed kunnen groeien. Het is niet goed meer te zien welk soort paddestoelen dit waren.

De regen houdt weer op maar de wind gaat niet liggen. In ieder geval kan ik weer verder en ga richting Geleenbeek om te kijken hoe het werk aan de Vloedgraaf/spoorbrug aan deze kant vordert. Hier en daar ligt een boom tegen de vlakke, geveld door de soms stormachtige wind van de laatste dagen. Enkele Staartmezen zitten hoog in een boom en vermaken zich door van tak naar tak te vliegen. Hun lichaam is net een klein bolletje met daaraan een lange staart. Hun geluid lijkt op een ijl sie-sie-sie en doordat ze met een grote groep zijn is het net een murmelend liedje. Iets verderop hoor ik een luid twiet-twiet-twiet en na enig zoeken laat de Boomklever zich ook zien. De Boomklever is de enige vogel die

met zijn kop omlaag naar beneden kan lopen. Normaal gesproken zie ik hem hier in de buurt toch wel op diverse plaatsen. Vooral nu met die kale takken is hij mooi te bekijken maar zeker nu goed te beluisteren al is er van gezang niets te horen.

Als ik aan de rand van het bos hoor ik twee Buizerden roepen. Een heel eind verderop vliegen ze statig door de lucht: schijnbaar hebben zij geen last van de hevige wind.

Op de terugweg loop ik nog een stukje langs de Vloedgraaf. Een enkele Kraai probeert, luid kraszend, tegen de wind in de bosrand te bereiken. Als ik langs de beek loop vliegt een Aalscholver voorbij, die iets verderop het water ingaat. Ik zie hem duiken maar kan niet zien of er iets gevangen is. Hij vliegt weg als ik korterbij kom. Een paar honderd meter verderop gaat hij weer het water in en nu zie ik hem iets doorslikken als hij weer boven water komt. De jacht heeft zich dan toch geloond. Een paar wilde Eenden vliegen luid snaterend en klapwiekend op; omdat het voor de rest zo stil is lijkt het een hels kabaal. Vlak bij de grens met Duitsland bij Isenbruch woont al sedert jaren een kolonie Kautwtjes

in een groepje hoge bomen. Ze leven hier in een grote groep bij elkaar. In het voorjaar nestelen ze hier en nu vormen ze een grote troep die vaak spectaculaire luchtacrobatiek uitvoeren en daarbij het nodige geluid produceren. Als ze tegen de wind in vliegen hangen ze bijna stil, terwijl ze met de wind mee pijlsnel in een grote waaier wegvliegen. Als het bijna donker is loop ik nog even terug om eens te kijken hoeveel het er eigenlijk wel zijn. Zo goed en kwaad als kan kom ik toch wel tot ca 250 a 300 vogels die hier nu samen in de bomen zitten. Een aantal die als ze rondvliegen een behoorlijk kabaal maken.

Ondanks regen en harde wind met soms bijna storm toch genoten en dan vooral van alle geluiden die vandaag te horen waren.

Oh nog even, een paar dagen later, 1 december om precies te zijn. Ik ben net terug van een IVN-activiteit en zit met Thea warm te eten. We horen buiten een behoorlijk kabaal, Ganzen zegt Thea. We zitten te kijken en laten ons middagmaal koud worden, maar dan kan ik het goed zien: het zijn "Kroenekranen" ofwel Kraanvogels die in een paar grote

V-formatie's bijna recht boven ons huis overvliegen. Het zijn grote vogels met een lange nek en lange poten. De poten hangen in de vlucht iets naar beneden. In Nederland zijn het alleen maar doortrekkers die nu verdergaan naar Zuid-Europa of Afrika. Ze maken nu waarschijnlijk gebruik

van het rustigere weer: er staat bijna geen wind en het is al bijna twee dagen droog. Hun trompetterende roep heeft dan wel niets met de wind te maken maar is wel karakteristiek voor deze tijd van het jaar.

VOGELCURSUS BEGINNERS EN GEVORDERDEN 2010

door Lei Hulbosch

Even als in voorgaande jaren zijn de organisatoren van de vogelcursus er weer in geslaagd om een programma samen te stellen voor de vogelcursus beginners en gevorderden. Het thema voor de beginners is natuurlijk het leren herkennen van veldkenmerken en geluiden van de meest algemene vogels in eigen omgeving. Bij de gevorderden is het thema:

vogels van struiken, struwelen en heg-gen.

Tijdens deze cursus en de excursies zullen we extra aandacht schenken aan de onderscheidende kenmerken van deze soorten; kennis van zang en roep speelt daarbij een belangrijke rol. Samen

met de gidsen heeft Lei Hulbosch weer een fraai cursusboek samengesteld, waarbij natuurlijk de diverse vogelsoorten worden toegelicht.

De samenstelling van de gidsen is onveranderd en bestaat uit: John Hannen, Jan Hermans, Nicky Hulbosch, Leo Koster, Scipio van Lierop, Geert Peeters en Jo van Pol. Kortom de gidsen

hebben er weer volop zin in en wij hopen u weer in grote getale te mogen verwelkomen op de introductieavond van de vogelcursus.

Voor 2010 bestaat het cursusaanbod uit:

- één informatieavond op vrijdag 2 april om 19.30 uur in de centrale ruimte van basisschool Triangel te Linne. Tijdens deze informatieavond zullen wij aan de hand van het cursusboekje op een aantal aspecten van het herkennen van vogels ingaan;
- vier vroege ochtend excursies:
 - de Doort bij Echt op zondag 4 april om 7.00 uur;
 - de Meinweg (Venhof) bij Herkenbosch op zondag 25 april om 6.00 uur;
 - de Koningsteen bij Thorn op zondag 9 mei om 6.00 uur;
 - de Luzenkamp bij Asenray (Hotel Cox) op zondag 16 mei om 6.00 uur.

Hier sluiten wij de cursus af met de mogelijkheid tot het drinken van een kop koffie in hotel Cox. De excursies starten precies op tijd. Wees dus op tijd en ... goed gekleed, want het kan 's morgens vroeg nog flink koud zijn. Eindtijd van de excursie is gepland om-

streeks 10.00 uur respectievelijk 09.00 uur.

U kunt zich voor de vogelcursus zowel schriftelijk als telefonisch opgeven bij de heer L. Hulbosch (tel. 0475-463239) of via e-mail: cursussen@dekringlooppin.nl.

De kosten voor de cursus bedragen € 12,- voor leden en € 16,- voor niet-leden van "De Kringloop". Deelnemers die zich aanmelden voor de Beginnerscursus en die niet in bezit zijn van het Beginnersboek, betalen € 10,- extra in verband met de kosten van het dikke (in kleur) uitgebrachte Beginnersboek. Het cursusgeld vooraf overmaken op rekeningnummer: 470.97.59 ten name van Landschapsvereniging de Kringloop onder vermelding "Vogelcursus 2010.

De opgave moet geschieden vóór 31 maart. Indien op deze dag het cursusgeld niet binnen is, behoort U niet tot de deelnemers en ontvangt U ook geen uitnodiging. Rest ons U nog een fijne, gezellige, maar vooral leerzame cursus toe te wensen.

DIALEZING OVER LIMBURGSE VOGELS

Door Lei Hulbosch

Op **donderdagavond** 25 maart zal weer net voor de start van de vogelcursus een lezing over vogels worden gehouden. Ditmaal zal de heer O. Plantema een dialezing verzorgen met de nadruk op Limburgse vogels. De lezing begint om **20.00 uur** in de centrale ruimte van **Basisschool Triangel, Linnerhof 36** te Linne. De lezing is ook toegankelijk voor niet-leden.

Otto Plantema is bestuurslid van de Milieufederatie Limburg en behartigt ook de natuur via het natuuroverleg in Nederweert. Hij is daarnaast een fervent natuurfotograaf. In het bijzonder fotografeert hij vogels in actie. Hij publiceert vele van deze foto's in internationale foto- en vogeltijdschriften. Met de foto van de jagende Boomvalk op libelle heeft hij de eerste prijs gewonnen in het Vogeljaar van 2005. Voor de pauze toont hij ons een aantal Limburgse broedvogels. Vele foto's heeft hij genomen in de buurt van zijn woonplaats Nederweert. Hier liggen een paar

prachtige gebieden, denk aan: De Banen, de aanleg van de Schoor-kuilen en, nog heel recent, de herinrichting van Het Sarsven. Na de pauze laat Otto Plantema ons een aantal van zijn unieke opnames zien, welke hij gemaakt heeft op enkele van zijn vele reizen over de wereld. Hij heeft vele natuurreizen gemaakt naar diverse landen. Op zijn site staan prachtige rapportages van reizen naar de Himalaya, Antarctica, Amerika, Azië, Afrika, Nieuw Guinea. Enkele van deze opnames zal hij ons vanavond laten zien. Het bestuur van de Kringloop beveelt deze interessante lezing erg bij U aan. Reserveer dus alvast **donderdag 25 maart** in uw agenda. ◆

IJZEREN BOS EN PARKBOS MILLEN IN DE SNEEUW

Door Tom Storcken

Het is half december en er is hier een beetje sneeuw gevallen, in het noorden van het land is ca 10-50 cm gevallen. Er staat niet veel wind en het is lekker koud, een mooie dag dus om er op uit te gaan.

Richting Isenbruch en dan maar via het beekje door de velden naar het IJzerenbos.

Een enkel Koolmeesje en Winterkoninkje laat zich zien, voor de rest is het toch maar stil.

Verder lopend naar het beekje hoor ik een helder kruu kruu kruu. Om me heen kijkend zie ik links van me over de velden, richting IJzerenbos, een specht vliegen in een ietwat onhandige vlucht. Ik kan er eigenlijk alleen maar zwart aan ontdekken en dat is het wel zo'n beetje. Jammer is dan ik zijn rode kruin of haar rode vlek achter op de kruin niet kan zien; alleen het achterlijfje is namelijk in de vlucht te zien. Maar het is duidelijk de vlucht van een specht. Als ik thuis het vogelboekje er nog eens op na sla kan

het toch alleen maar de Zwarte Specht zijn. Het geluid heb ik al eens gehoord als we met een excursie van de vereniging op stap waren en dat kun je met weinig andere geluiden verwarren. In ieder geval komt de Zwarte Specht dus ook voor in het IJzerenbos. Als je dus niet te veel wordt afgeleid, zoals nu, door andere geluiden kun je zo'n vogel dus mooi herkennen. Eigenlijk is het hier niet direct de goeie omgeving omdat de Zwarte Specht meer voorkomt in oude

(veelal) naaldbossen, het kan dus best zo zijn dat dit een jonge vogel is op zoek naar een geschikte leefomgeving. Als ik dit zeg op de Kerstbijeenkomst van het IVN wordt me nog verteld dat twee Zwarte Spechten twee jaar hebben genesteld in een oude boom vlak bij het Beukenbosje met open plaats in het Limbrichterbos. Hij had het niet verder verteld zodat de rust van de vogels niet verstoord zou worden.

Als ik langs het beekje loop richting IJzerenbos wordt een koppel Nijlganzen opgejaagd door een wandelaar met hond een paar honderd meter verderop. Duidelijk zijn nog de grote witte vleugelvlekken te zien. En rechts komt zowaar een Grote Zilverreiger aangevlogen, waarschijnlijk ook opgejaagd door diezelfde wandelaar met hond. Hij vliegt een heel stuk langs het beekje en daalt achter de brug die over het pad gaat richting IJzerenbos. Dus terug naar het pad of hij/zij nog te zien is. Een vijftig meter verder dan het bruggetje zit hij langs het water. Zittend op de rand van de brug zie ik hem/haar langzaam langs de rand van het water lopen en af en toe, snel, iets uit het water oppikken en

doorslikken. Hij gaat dan iets het water in, het beekje is niet erg diep, loopt wat mijn kant op en gaat rustig door met zijn kostje bij elkaar te scharrelen. Schijnbaar krijgt hij hier zijn buikje wel vol, zo pikt hij weer iets op en slikt het door. Hopenlijk duurt het nog even voor er ijs op het water staat want dan is het vissen hier voor hem afgelopen. Als ik hem zo zie staan lijkt hij wel een beetje op de Zilverreiger die ik begin van de maand heb gezien op weg naar 't Hout tussen Nieuwstadt en Susteren.....

Normaal gesproken zijn hier ook wel IJsvogels te zien, maar na de strenge winter van afgelopen jaar heb ik er hier dit jaar nog geen gezien. Het water hier is toen een lange tijd bevroren geweest en dan is de voedselbron voor deze vogels "opgedroogd".

Terug naar de andere kant van de beek om zo langs het park Hommelerheide het IJzerenbos in te lopen. Een Witgatje, met zijn zwarte vleugels en witte stuit, vliegt langs de beek voor me uit. Eigenlijk is dit een doortrekker maar een aantal blijft ook wel overwinteren.

Lopend door een zijpad in het bos staan in een wei twee paarden, eentje helemaal bruin, de ander

met lange manen en een deels grijze, deels witte vacht. Ze staan er maar wat te staan.

In het dichte struikgewas zie ik enkele mezen heen en weer hippen en daarnaast een vogeltje met een geel streepje op zijn kopje. Al lang niet meer gezien: een Goudhaantje. De streep is niet oranje maar echt geel met een beetje vuilwitte onderkant. Het is dus het vrouwtje Goudhaantje. Het is een heel klein vogeltje en al helemaal niet schuw. Zij komt al hippend zelfs heel kort bij me voordat ze iets verderop een boom in vliegt. In de winter willen ze dus niet zo alleen zijn en zoeken het gezelschap van Mezen.

Als ik nog wat verder loop vliegen er vanuit het hoge gras aan de rand van de wei zeker zes vrouwtjeshennen naar de rand van het bos; een fazantenhaan volgt even later.

Verder door het bos lopend zie ik nog een "gewone" Reiger met een statige vleugelslag overvliegen. Zou hij het gezelschap zoeken van de Zilverreiger? Terug naar huis om wat te eten en handen en voeten wat te warmen en dan loop ik de andere kant op langs de Vloedgraaf richting Parkbos Millen.

Langs de waterkant loopt een Waterhoen, een Roodborstje vliegt op en gaat op een steen iets verderop zitten.

Parkbos Millen ligt aan de achterkant van het industrieterrein Sittard Noord richting Nieuwstadt. Het dient o.a. als groenbuffer voor Millen maar ligt aan de Nederlandse kant. Er wordt nog steeds grond verzet en de grote poort is daarom nog vaak afgesloten. Je kunt er dan wel in via de achterkant van de Schwienwei.

Gelukkig staat de grote poort open, zodat ik niet helemaal om hoef te lopen. In het eerste gegraven grindgat zitten een aantal Meerkoetjes en diverse wilde Eenden lekker in het zonnetje. Voor de rest is het hier erg rustig. Van het water stijgt een beetje damp op. Bij een groepje bomen met o.a. Elzen zitten Putters met daarbij twee vogels die ik niet direct kan thuis brengen. Ze hebben niet het rode gezichtje, maar het geel in de vleugels is wel hetzelfde, het is zeker niet de Groenling, omdat de snavel te spits is, kopje is wat lichtbruin en dat is ook nog te zien richting zijn borstje. Als ik dan toch maar het vogelboekje erbij neem, eigenlijk is het te

koud voor mijn vingers, moet ik toch gaan voor een jonge Putter die nog niet zijn volwassen kleuren heeft. Hoewel in het boekje staat dat de kleuren van de Juveniel zo zichtbaar zijn tot ergens in oktober en het is nu december.

Verder naar het tweede grintgat iets verderop naar rechts, richting heuvels. Dit is een stuk kleiner dan het eerste vlak bij de poort. Er is nog bijna geen ijs op het water. Hier staan maar liefst zeven Blauwe Reigers vlak bij elkaar aan de waterkant. Ze vissen niet, ze staan er maar te staan, misschien genieten ze gewoon een beetje van de zon. Ik loop er, door wat hoog gras, in een boogje omheen.

Aan de overkant zwemt een Meerkoetje, duidelijk te onderscheiden van het Waterhoen. Het Meerkoetje heeft geen witte flankstrepen, bles en snavel zijn wit.

Er hangen veel rode besjes aan struiken die rondom het water staan, dit kleurt mooi met het beetje sneeuw dat er ligt. Een eindje verderop is er wel behoorlijk wat beweging: een troepje Staartmezen amuseren zich in de takken van een boom, ze konden elkaar wel achterna zitten, dan

vliegen ze weer in een sliert naar een volgende boom. Zij hebben schijnbaar geen last van de kou. Er zijn ook veel reespooren te zien in de sneeuw. Deze lopen zowel op het pad als kriskras door de struiken. Voor de rest is het stil, geen dieren meer te zien op een enkele merel na, tijd om naar huis te gaan.

Vrijdag 8 januari als het donker begint te worden even naar de rand van het IJzerbos om bij een besneeuwd maisveld te gaan kijken of er een ree of andere dieren te zien zijn. Vanaf een hoge zit aan de rand van het veld heb ik een redelijk zicht op het veld dank zij de sneeuw die het beetje licht dat er is, weerkaatst. Lang hoef ik niet te wachten als ik aan de overkant van het veld een ree zie lopen. Ze blijft aan de overkant van het veld en verdwijnt weer in het bos. Na zeker twintig minuten wachten hoor ik achter me in het bos takken kraken. Het geluid komt steeds dichterbij. Maar in plaats dat het ree het bos uitkomt loopt ze eerst nog een stuk langs de rand door het bos zodat ik hem/haar pas kan zien als ze een eind verder even het bos uitkomt, wat treuzelt en dan weer verdwijnt. Aan de rechterkant van het bos rent

even later iets langs, volgens mij te klein voor een ree en met een redelijke lange staart, maar dat kan ik niet goed meer zien, daar is het daar toch te donker voor; misschien is het wel een vos. Het heeft wel wat zo'n donker stil bos, waar je alleen het kraken van takken en het zuchten van een beetje wind hoort. Maar na ongeveer een uur stilzitten wordt het, ondanks een extra lange broek en warme thee, toch te koud en wordt het tijd om naar huis te gaan.

De zondag daarna loop ik met Thea door het IJzerbos en zie in de sneeuw veel reesporen. We lopen dwars door het bos van

open plaats naar open plaats en zien twee reeën die op hun gemak verder lopen. Er zijn veel verse wroetsporen in de sneeuw van wilde varkens die hier van nacht of vanmorgen hebben rondgelopen. De sporen zijn nog niet bedekt met verse sneeuw. Nu in de sneeuw kun je ook goed hun pootafdrukken zien. We horen de Grote Bonte Specht en na enig zoekwerk zien we hem tegen een boomstam zitten. Vlak voor we bij het grootste weetje komen zien we nog vijf reeën lopen. Een mooi gezicht in een verder wit en rustig bos.

MINICURSUS VOGELS 2009

door Leo Koster

Vijfenvijftig personen hebben zich ingeschreven voor deze cursus die al voor de 18e keer door de Landschapsvereniging "De Kringloop" uit Linne wordt georganiseerd. Op de informatie-avond, vrijdag 27 maart, wordt aan elke deelnemer een schitterend cursusboek overhandigd. Er zijn twee cursusboeken; één voor gevorderden en één voor be-

ginners. Voor de gevorderden is dit jaar gekozen voor de vogelgroepen van open water. Hierin is opgenomen de dodaars-, slob-eend-, kuifeend- en de ijsvogelgroep. Diverse vogels, behorend tot één van die groepen, worden in het cursusboek voor gevorderden beschreven. Tijdens de informatieavond krijgen we prachtige dia's van vogels te zien alsmede

de geluiden met deskundig commentaar van onze voorzitter. Jan wijst ons op het "suikerklontje" dat te zien is bij het vrouwtje van de krakeend. En van de kwikstaarten heeft de grote gele kwikstaart de langste staart. De schitterende dia van het mannetje van de mandarijneend zorgt voor een hoorbare bewondering. Na de pauze de niet meer weg te denken quiz. Vijftien vogels passeren de revue, van sommigen een geluidje, van anderen alleen een foto. Ik zou wel eens willen weten of iemand het geluid van de bedelende ijsvogels goed had. En die pieper in het topje van een spar vulde ik op de lijst in als een boompieper, fout dus. De fraaie afbeelding van onze kleinste valk, het smelleken, herkende ik ook niet. Dit jaar ben ik ingedeeld als gids bij de beginners. De eerste buitenexcursie is op 29 maart in de Brandt bij Stevensweert.

Brandt. Voor 07.00 uur wordt er

op de doodlopende straat druk gemanoevreerd met auto's. Ik ga met groep 3 (7 personen) op stap, de jongste is Neele, een meisje van 10 jaar. De groene specht houdt zich dicht bij ons op. Links aan de rand van een wei waarin ook koniks grazen noteren we Nijl-, grauwe- en brandganzen. Een torenvalk is ook al wakker. In een poel in het Huiskensveld dobberen enkele knobbelzwanen en slobenden, op het weiland houden zich bergeenden op. In de toppen van enkele populieren horen en zien we kramsvogels in gezelschap van de wat kleiner uitgevallen koperwieken. Via een klaphekje betreden we het do-mein van de galloways. Hier zien we ook nestkasten in diverse vormen en afmetingen. We horen de "fluiteend", dat wil zeggen de smient, in hun gezelschap bevinden zich ook krakeenden. Dan plotseling de roep van Lei "ijsvogel". Vlak boven het water en vlak langs de oever vliegt de blauwe diamant in rechte lijn van ons vandaan. Aan de overkant van het water horen we een rietgors. Bij de geheel intacte gietijzeren grenspaal nummer 126 gaan we naar rechts en wandelen nu parallel aan de Maas. Aan de

overkant ligt Koningssteen. Antoinette speurt met haar kijker de afgekalfde oever af. Ze krijgt weer een ijsvogel in beeld en uit een holletje ziet zij ook nog een ijsvogel vliegen, een unieke waarneming. Eén van de ijsvogels laat zijn voor- als rugzijde prachtig bewonderen. Via een heel drassig pad zoeken we een weg rond de aangelegde visvijver. De graspieper showt even zijn zangvlucht. Via koeien- en paardenpaadjes wandelen we langs de rand van de vijver. Op deze vijver zwemmen kuifeenden tussen meerkoeten, wilde eenden en grauwe ganzen. Langs de oever heeft recent een bever een wilg flink toegetakeld. Enkele "bonte pietten", ik bedoel scholeksters, vragen door hun geluid onze aandacht. We genieten van het baltsgedrag van echtpaar fuut, vlak boven het water scheren al heel wat boerenzwaluwen. Op de streeplijst staan 50 kruisjes.

Groene Woud te Swalmen. De ruime parkeerplaats bij café de Bos raakt op 5 april rond 07.00 uur al aardig vol. Omdat gids John Hannen zich heeft afgemeld, worden de deelnemers van groep 1 verdeeld over de groepen 2 en 3. Mijn groep bestaat vandaag uit 10 personen.

Roodborstje en winterkoning worden op de streeplijst aangekruist. Via het terrein van de politiehondenvereniging wandelen we door een geaccidenteerd terrein richting bolvormige grafheuvels van 1600 jaar voor Christus. Hier zien en horen we de kruisbek, een heel vroege broedvogel. Op de Bosstraat is het gelukkig nog rustig, we horen de groenling, langs deze straat hebben wilde zwijnen naar wat eetbaars gezocht. We zakken af richting Swalm. Vier sijsjes jagen achter elkaar aan.

Diverse jonge beuken zijn tot potloodpunten afgeknaagd door de bever. In de Swalm zien we echtpaar grauwe gans in gezelschap van 5 jongen. We bewonderen het houtsnijwerk van Roel van Wijlick. In eerste instantie negeren we de nieuwe brug over de Swalm en wandelen richting voormalige roeivijver behorend bij

het zwembad van Swalmen; de Bosberg. Over drie weken gaan we naar de Groote Peel, door het ontluiken van de bladeren zal het steeds moeilijker worden om vogels waar te nemen. Hoog in een boom zitten twee aalscholvers, ééntje vindt dat we te dicht bij komen en zoekt zijn heil ergens anders. De rechte loop van de Swalm is hier recentelijk veranderd in een meanderende loop. We lopen terug richting nieuwe brug. Op de brug draag ik een gedicht voor over de **Vlaot** en hebben daarbij zicht op het gigantische knaagwerk van de bever. Via smalle paadjes, langs fraai houtsnijwerk en parallel aan de Swalm, wandelen we verder. Bovenin een topje van een boom mogen we genieten van het mannetje van de goudvink. Op de Lanck gaan we even naar rechts om dan weer deze geasfalteerde weg te verlaten. De boomklever en de zanglijster zijn deze morgen zeer actief. Een boompieper zit in het topje van een naaldboom. Een pimpelmees heeft nestmateriaal in zijn snavel, onze kleinste mees heeft interesse in een laag bij de grond staand dood boompje. We naderen landgoed De Hout, op de kale vlakte horen en zien we de

zingende boom-leeuwerik, in de buurt van de boerderij vliegen een stuk of vijf boerenzwaluwen. Via een brug-getje komen we weer aan de andere kant van de Swalm. De "lach" van de groene specht wordt door iedereen gehoord. Via smalle paadjes, klimop overheerst hier, en langs hele velden speen-kruid en in mindere mate bos-anemonen bereiken we de achterkant van Groene Woud. We wandelen langs de zogenaamde Wolfsgraaf. We horen wel nog het goudhaantje, ons kleinste vogeltje alsmede de boomkruiper. Op de parkeerplaats zien en horen we nog de huismus en de fitis, het totaal komt daarmee op 43 vogelsoorten.

Groote Peel. Op zondag 26 april is de start om 06.00 uur bij het bezoekerscentrum Mijl op Zeven te Ospel. Vannacht heeft het wat geregend, nu is het op een enkele druppel na droog. Het is aangenaam wandelweer; 13°C. Ik heb aangeboden om de telescoop te dragen. Ik loop met de groep (9 personen) richting Hoeve de Peel om de weilanden af te zoeken naar vogels. Boven het weiland ligt een dekentje van mist. Antoinette roept "een ooievaar". We zien ook een rennende

haas. We gaan via een bospaadje langs diverse laag opgehangen nestkastjes. De door ons geopende nestkastjes zijn allemaal bezet. Op het dak van het voormalige bezoekerscentrum een "hu ru, hu ru, hu ru" roepende holenduif en komen we bij een roestvrijstalen monument voor piloten die in de Tweede Wereldoorlog in de Peel zijn omgekomen. Vanaf Meermansblaak zet geluid van krijsende kokmeeuwen wordt steeds luider. n bij een roestvrij stalen monument voor piloten die in de Tweede Werelien we meerkoeten, uiteraard kokmeeuwen, één dodaars, een vrouwtje tafeleend. Boven ons genieten we van de repeterende zang van de zanglijster. We horen de koekoek. Vanuit de vogelkijkhut zien we een aalscholver, een paartje tafeleenden en in het water het evenbeeld van een kokmeeuw. Van heel ver krijgen we, met hulp van de telescoop, een blauwborst in beeld. Drie krakeenden vliegen over. Een snelvliegende snip, gelet op de lengte van de snavel zou het de watersnip kunnen zijn, vliegt van ons vandaan. Een mevrouw roept bij een open vlakke en wat luid "hei, hei, hei, hei". Op deze plek lees ik het lied "De Piël" voor van Henk Deters.

We zien de boompieper die later ook zijn parachutevlucht demonstreert. Het vliegbeeld van de koekoek met zijn spitse vleugels laat een snelle, gelijkmatige vlucht zien. We horen ook de monotone, mechanische triller *sirrrrrrrrrrr* van de sprinkhaanzanger. Zowel de roodborsttapuit als de rietgors, de mannetjes, krijgen we fraai te zien. Het "Beethovenvogeltje", ik bedoel de geelgors, wordt genoteerd. Een grasmus vliegt met een dorre grasstengel. Kneutjes mogen we ook bewonderen. In de buurt van een knuppelbrug maakt een slob-eend enkele rondjes.

De toestand van de paden bij regenachtig weer kan niet optimaal genoemd worden, maar om dan maar van die vieze zwartkleurige plastic matten op het pad te leggen, dat gaat mij te ver. De zang van de blauwborst, maar om dit fraaie vogeltje goed in beeld te krijgen lukt ons deze morgen niet. Twee wulpen vliegen over, "de wulp wijst met zijn snavel naar zijn gulp".

We komen bij weilanden waarin nu niet alleen de ooievaar (aan linker poot zit een ring) loopt maar ook jongvee. De ooievaar gaat zelfs op een weidepaaltje zitten. Op de streeplijst staan 44

kruisjes. De laatste, afsluitende buitenexcursie is op 10 mei a.s. te Linne.

Linnerweerd. Op zondag 10 mei, het is vandaag moederdag, is er rond 06.00 uur al veel verkeer in de Hertestraat te Linne.

Vanmorgen de Linnerweerd. Rond 09.00 uur moeten we weer terug zijn in de basisschool Triangel voor de afsluiting. Het is 9°C, droog, weinig wind en onbewolkt. Onze groep vertrekt met 8 personen. Een mevrouw, een aspirant Meinweggids, vertelt vol trots de herkenning in de Meinweg van een zanglijster aan de hand van zijn repeterende zang. We wandelen richting St. Martinuskerk, onderweg ekster, Turkse tortel, groenling, heggemus, spreeuw en merel. Aan de achterzijde van het Sjöttershoes St. Martinus horen en zien we de grasmus. We wandelen over de voormalige, rechte loop van de Vlootbeek en via een klaphek wandelen we richting Maas. Kieviten zijn ook al op en buitelen door de lucht onder het roepen van hun eigen naam. In de berm bloeit de fraaie vogelmelk. In een modderig stuk zien we sporen van een vos en van een gelobde vogel. Rechts van ons wordt een bergbezink-bassin aangelegd. We

wandelen door een grote duiker en komen bij de scheepswerf van Linne. Lei ontdekt een groot nest hoog op een kraan. De voormalige monding van de Vlootbeek in de Maas wordt ter plaatse Köpke genoemd. In de Maas enkele knobbelzwanen en wilde eenden. Via een ijzeren bruggetje komen we aan de overkant en via een graspad wandelen we richting Maas. Een oeverloper vliegt naar de overkant waar reeds een fuut dobbert. We horen het geluid, niet optimaal, van de nachtegaal. Omdat het vrij lange gras vochtig is krijgen we niet alleen natte schoenen maar ook natte broekspijpen. Op een akkerland, waar maïs is gezaaid, loopt een tapuit, die later prachtig voor ons op een weidepaaltje plaatsneemt. Bij de nieuwe monding van de Vlootbeek naar de Maas is een vispassage aangelegd. Een eenzame putter vliegt voorbij. Via een klaphekje wandelen we langs koeien met kalveren, de koeien krijgen de

felicities i.v.m. moederdag. We wandelen richting Ravensburg. Over de weilanden ligt een dekentje van mist. Maar enkele hazen krijgen we toch goed in beeld. We wandelen door een fruitbomenaanplant. Groenlingen laten zich hier prachtig bewonderen. Op het gazon van Ravensburg scharrelt een zanglijster zijn kostje bij elkaar. Ter hoogte van een omgezaagde populier waarin een Mariabeeldje hing, draag ik mijn gedicht "Ode aan de Linnerweerd" voor. We wandelen recht door richting Ploegshof. Het erf naar Ploegshof is afgezet, een vastgeketende Duitse herdershond houdt er de wacht. Op een afrasteringdraad zit een zwarte roodstaart. We wandelen weer terug. Tussen het jonge koren houden zich heel veel grauwe ganzen op, de enigszins roodbruine halzen lijken wel op die van grutto's. Ter hoogte van de ingang naar kasteel Heystrum,

nabij het kapelletje, draag ik mijn gedicht "Het Kapelletje" voor. Op het akkerland ontdekt Antoinette een broedende Kievit. We noteren de lach van de groene specht. Via het boscomplex van de voormalige Villa Betula vervolgen we onze excursie. Schitterende beuken en eiken in dit bos, met als bodem-bedekker Ielietje van dalen en speenkruid. De boomklover heeft hier zijn territorium. Prachtig meandert de Vlootbeek hier door dit boscomplex, zonnestrallen-strepen maken dit bos nog mooier. Op de geasfalteerde weg gaan we naar links. Een buizerd krijgen we prachtig in beeld. Een boomkruiper laat zich even bewonderen. Dan horen we een apart geluid, een fraaie zang van waarschijnlijk een klein vogeltje, dat ik niet thuis kan brengen. Er komen "rollertjes" in voor. Ter plekke houdt zich ook een eekhoorn op. Op de streeplijst zijn 49 kruisjes gezet. In de Triangel staat koffie, thee, fris en cake, alles gaat erin als koffie. Bij de afsluiting stipt de heer Hermans, onze voorzitter, o.m. de totstandkoming van het fraaie cursusboek aan. Een prachtige vogelcursus ligt weer achter ons. Op onze streeplijst staan in totaal 92 kruisjes. ◆